

Надія Моїсеєнко,

наук. співробітник НБУВ

Метабібліографічний посібник з правознавства

Рец. на кн.: **Держава і право: Бібліографічні посібники**: анот. кат. / Нац. академія наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; уклад.: В. Ю. Радченко, В. А. Шкаріна; наук. ред. і авт. передм. Т. В. Добко. – К., 2010. – 292 с.

Динамічний розвиток законодавчого процесу у нашій державі стимулює видання джерел, які відображають розмаїття законодавчих та нормативних документів, юридичної літератури з різних галузей права. За роки незалежності України з'явилося вже чимало бібліографічних видань, котрі вміщують інформаційні ресурси з даних питань. Тому сьогодні дедалі більше відчувається потреба у виданнях, які б систематизували бібліографічні джерела, а отже, допомагали спеціалістам-правознавцям у їх науково-дослідній та практичній діяльності.

Анотований каталог «Держава і право: Бібліографічні посібники» – перший ретроспективний метабібліографічний посібник, в якому згруповано бібліографічні джерела з юридичних наук, з питань державного права, видані в Україні та поза її межами.

Науково-бібліографічне видання, що рецензується, підготовлене до друку співробітниками відділу довідково-бібліографічного обслуговування Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) В. Радченко і В. Шкаріною. У ньому представлено різні за жанром галузеві, тематичні бібліографічні джерела з питань держави і права, видані українською і російською мовами, що зберігаються у фондах НБУВ. Це бібліографічні покажчики, каталоги виставок, збірники оглядів та статей, анотовані покажчики, бібліографічні списки, реферативні збірники літератури тощо. По-

дається інформація і про бібліографічні посібники, які вийшли окремим виданням або окремим додатком до видання.

Тематика покажчика відображає питання теорії держави і права, історію розвитку різних галузей правознавства у Російській імперії, СРСР та за період після його розпаду в незалежній Україні, Російській Федерації, інших країнах. Глибока ретроспекція джерел, описаних у покажчику (1831–2007 рр.) дає змогу дослідити історію розвитку правознавства та сучасний стан юридичних наук. Систематизація матеріалу здійснена за схемою таблиць Бібліотечно-бібліографічної класифікації.

Відкриває видання інформація від укладачів, яка роз'яснює методику групування, відображення та бібліографічного опису джерел у покажчику.

У вступній статті завідуючої відділу довідково-бібліографічного обслуговування НБУВ Т. Добко «Бібліографія права і юридичних наук – важливий інформаційний ресурс» здійснено ґрунтовний аналіз історії розвитку юридичної бібліографії та показано велике значення бібліографічної інформації з юридичних наук для розбудови Української держави. Дослідниця цілком слушно наголошує, що така інформація «слугує засобом орієнтації у величезному масиві документів для науковців і фахівців галузі».

Заслуговує на схвалення детально розроблена структура посібника. Основна його частина скла-

дається з восьми тематичних розділів, у яких література розташована за алфавітом авторів чи назв.

Розділ «Загальні питання держави і права» вміщує відомості про бібліографічні посібники з теорії держави і права, що досліджують вчення про правові норми, відображають юридичні поняття та мову права. Серед них ретроспективний бібліографічний покажчик «Теория государства и права : библиография. 1917–1968 / сост. М. Н. Кулажников. – М. : Юрид. лит., 1969»; науково-аналітичний огляд праць радянських та зарубіжних авторів за 1970–1980 рр. «Юридические понятия и язык права в современных зарубежных исследованиях : науч.-аналит. обзор / АН СССР. ИНИОН ; авт. обзора С. В. Лезов. – М., 1986» та ін.

Розділ «Радянська держава і право. Українське правознавство у межах та поза межами СРСР» подає опис видань, що відображають розвиток даної галузі за радянських часів. Літературу тут згруповано за підрозділами, що відповідають певним галузям права (адміністративне, фінансове, цивільне, сімейне та ін.), що зручно для спеціалістів. За окремим підрозділом подано видання, які відображають українське право та правознавство цього періоду, зокрема «Видання Академії наук УРСР, (1919–1967): Суспільні науки : бібліогр. покажч. / АН УРСР, Центр. наук. б-ка. – К., 1969»; «Бібліографія історії України, Росії та українського права, краєзнавства й етнології за 1917–1927 роки : матеріали до укр. іст. бібліогр. Вип. 1 / Н.-д. каф. історії укр. культури, Бібліогр. коміс. – Х., 1930» та ін.

Розділ «Держава і право незалежної України» репрезентує видання з різних галузей вітчизняного права, розташовані по підрозділах за галузевим принципом. Тут можна знайти інформацію про бібліографічні посібники різних установ України, які працювали в галузі права за період з 1991 р. Це національні, державні та обласні бібліотеки: Національна парламентська бібліотека України, Національна бібліотека України для дітей, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Державна науково-технічна бібліотека України, Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка; юридичні установи: Академія внутрішніх справ України, Академія митної служби України, Академія правових наук України, Луганська академія внутрішніх справ ім. 10-річчя незалежності України, Національна академія внутрішніх справ України МВС України; юридичні інститути, кафедри та факультети університетів: Львівський державний університет ім.

І. Франка, Прикарпатський університет ім. В. Стефаника та ін.

Заслужують на увагу бібліографічні видання Секретаріату та Відділу інформаційно-аналітичного забезпечення Інформаційного управління Апарату Верховної Ради України, підготовлені спільно з Національною парламентською бібліотекою України з питань державного будівництва та адміністративного права: «Президент України : бібліогр. покажч. (1991–1999) = The President of Ukraine : bibliogr. ind. (1991–1999) / упоряд.: Е. А. Афонін, Т. О. Яковлева, І. А. Душ. – К., 2000», «Бібліографічний покажчик до теми «Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування в Україні / упоряд. Т. О. Яковлева, О. О. Погребна, А. О. Книга. – К., 2001» та ін.

Національна академія внутрішніх справ України підготувала ґрунтовний ретроспективний тематичний покажчик літератури, що всебічно розкриває діяльність МВС України за певний період: «Міліція України у 1917–2002 рр.: (Історія, організація та діяльність, дотримання законності, підготовка кадрів) : бібліогр. покажч. / уклад.: П. П. Михайленко та ін. – К., 2002».

У даному розділі варто виокремити цілу низку ґрунтовних бібліографічних покажчиків з цивільного права, виданих Державною науково-технічною бібліотекою України: «Авторське право та суміжні права», «Законодавство з питань інтелектуальної власності. Законодавчі та нормативні акти», «Інтелектуальна власність. Промислова власність», «Патентна інформація. Сучасний доступ до інформаційних ресурсів» (усі: К., 2003) та ін.

Безперечно, фахівці в галузі кримінального права та кримінології звернуть увагу на бібліографічний посібник «Наукова діяльність Інституту вивчення проблем злочинності Академії правових наук України : довідник (1995–2005) / за ред. В. І. Борисова, О. Г. Кальмана. – Х., 2005», що відображає матеріали з фундаментальних і прикладних досліджень, перелік законопроектів та проектів постанов Пленуму Верховного Суду України, до підготовки яких залучалися науковці Інституту.

Значно розширюють коло джерел з права інформації про тематичні книжкові виставки, підготовлені провідними бібліотеками України: Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського (разом із Секретаріатом Верховної Ради України) – «Національна наука і становлення сучасного парламентаризму в Україні : кат. кн. вист. / упоряд.: І. Д. Войченко, Н. Б. Захарова, І. А. Прокошина ;

бібліогр. ред.: Л. В. Беляєва, І. Д. Войченко. – К., 1999»; Національною парламентською бібліотекою України (спільно з Відділом інформаційно-бібліотечного забезпечення Верховної Ради України) – «Парламентаризм і державна незалежність України: Книжкова виставка до 10-ї річниці незалежності України : бібліогр. покажч. / упоряд.: Т. О. Яковлева, О. О. Погребна, А. О. Книга. – К., 2001»; Харківською державною науковою бібліотекою ім. В. Г. Короленка – «Аграрне та екологічне право України: історія і сучасність : кат. вист. / уклад. Е. І. Романова та ін. – Х., 1999» та ін.

Розділ «Держава і право зарубіжних країн» складається з двох підрозділів: «Російська Федерація» та «Інші країни». У першому з них відображено джерела з російського права після 1991 р. У другому зібрано бібліографію зарубіжних країн за усі історичні періоди. Наприкінці розділу подано посилання до інших бібліографічних джерел, які також стосуються питань зарубіжного законодавства і розміщені в інших розділах посібника.

Розділ «Міжнародне право» містить інформацію про бібліографічні посібники з міжнародного права незалежно від місця видання. Вони відображають питання міжнародного морського права, захисту прав та свобод людини, проблеми освоєння космосу, інтелектуальної власності, міжнародно-правової охорони культурних цінностей, спільної архівної спадщини, публікації Організації Об'єднаних Націй та її спеціалізованих установ тощо.

Розділ «Покажчики змісту періодичних видань» максимально повно інформує читача про періодичні видання України та Росії й СРСР, які подано за окремими підрозділами відповідно до місця їх видання за алфавітом назв. Тут описані алфавітно-предметні покажчики до «Відомостей Верховної Ради УРСР» та «Відомостей Верховної Ради України», систематизований покажчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у «Віснику Верховного Суду України (за 1996–2004 рр.); систематичний покажчик до «Журнала Міністерства Юстиції» (1894–1914 рр.), алфавітні та систематичні покажчики до «Известий Московской Городской Думы» (1887–1889, 1894–1898, 1901–1902,

1905, 1907 рр.) та багато інших посібників, корисних для дослідників права.

На жаль, у каталозі не знайшлося місця для розділу персоналій. Біобібліографічні покажчики, присвячені академікам і членам-кореспондентам НАН України, друкуються в серії «Бібліографія вчених України». В них подаються відомості про творчі напрацювання вчених-правознавців, які становлять значну джерельну базу для нових досліджень з вітчизняного права.

Однак, висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої праці.

Автори видання здійснили велику підготовчу роботу. 349 записів у каталозі включають бібліографічний опис видання, анотацію українською мовою, зміст чи фрагмент змісту мовою оригіналу, шифри зберігання документів у фонді відділу довідково-бібліографічного обслуговування та у відділі наукової організації основного фонду. Анотації відображають відомості про наповнення та структуру видань, хронологічний обсяг включених матеріалів, їхню мову, інформацію про довідково-допоміжний апарат тощо. Укладачі диференційовано підійшли до відображення бібліографічних джерел залежно від їх тематики, структури та обсягу видання, інформативності бібліографічного опису.

Застосована у каталозі система посилань унеможливило дублювання, допомагає повніше зібрати в одному місці літературу з того чи іншого питання.

Для зручності користування виданням упорядники підготували науково-допоміжний апарат – Покажчик імен, у якому відображені автори, укладачі, редактори, персоналії видатних вчених-юристів.

Отже, щойно опублікований метабібліографічний покажчик займе гідне місце в інформаційно-пошуковому апараті наукової бібліотеки. Він слугуватиме оптимізації використання довідково-бібліографічного фонду, розвитку історико-правових досліджень, поліпшенню законотворчої діяльності державних органів при розробленні нових нормативно-правових актів, сприятиме популяризації правових знань, норм права, підвищенню правової культури громадян.